

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 214/2018 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylitarkastaja Sini Lahdenperä, sisäministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Joni Hiitola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitussihteeri Matti Sillanmäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- tuotantojohtaja Päivi Isosaari, Suomen Kansallisteatteri
- hallintojohtaja Janne Puhakka, Kansallisgalleria
- toiminnanjohtaja Petri Lempinen, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto Arene ry
- erityisasiantuntija Petri Heikkinen, Suomen Olympiakomitea
- johtava asiantuntija Marko Niemi, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen kansallisooppera ja -baletti
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen Vanhempainliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Sivistysvaliokunta pitää erittäin kannatettavana hallituksen esityksen tavoitetta helpottaa vapaaehtoistoiminnan rahankeräyksen järjestäjien sekä lupaviranomaisen hallinnollista taakkaa ja parantaa lupaprosessien sujuvuutta. Esityksellä muun muassa eriytetään viranomaismenettelyt toisaalta jatkuvasti ja toisaalta kertaluonteisia keräyksiä järjestäville tahoille. Erilaisten kolmannen sektorin hakijoiden tarpeet voidaan näin ottaa paremmin huomioon. Hallituksen esityksellä halu-

Valiokunnan lausunto SiVL 15/2018 vp

taan myös mahdollistaa rekisteröimättömässä muodossa toimivien kansalaisryhmien ja pienten yhdistysten varainhankinta rahankeräyksiin entistä laajemmin. Näin voidaan käynnistää rahankeräys nykyistä huomattavasti nopeammin yhteisöllisen rahoitustarpeen synnyttyä. Esityksellä vastataan myös digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin siten, että lainsäädäntömuutoksin mahdollistetaan sähköisen asioinnin kehittäminen ja luovutaan viranomaisten alueellisesta toimivallan- jaosta sekä keräystapojen sääntelystä.

Sivistysvaliokunta arvioi, että edellä esitetyt muutokset tulevat merkittävästi helpottamaan ja selkeyttämään kolmannen sektorin rahankeräykseen perustuvaa varainhankintaa yleishyödyllistä toimintaa varten ja edistämään laajasti kansalaisyhteiskunnan vahvistumista. Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että siirtyminen määräaikaisista luvista toistaiseksi voimassa olevaan rahankeräyslupaan tuo keräyksellä tuettavaan järjestö- ym. toimintaan tarvittavaa pitkäjänteisyyttä. Keräyksen käytännön toimeenpanijoita koskevan sääntelyn purkaminen taas lisää kolmannen sektorin mahdollisuuksia hyödyntää yritysyritystä.

Esitykseen sisältyvällä uudella pienkeräysmallilla voidaan edistää erityisesti rekisteröimättömässä muodossa toimivien kansalaisryhmien rahankeräysten järjestämistä joustavasti kertaluonteisiin yhteisöllisiin hankkeisiin. Luvan saaminen pienkeräykseen ei edellytä yleishyödyllisyyttä, mutta keräyksen ajallinen kesto ja keräystuotto on rajoitettu. Kerääjätahoja tarkentavilla rajoituksilla pyritään keräystä ohjaamaan yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen.

Pienkeräysmalli soveltuu sivistysvaliokunnan arvion mukaan hyvin uudeksi osaksi maamme laajan järjestökentän varainhankintaa, sillä järjestöillä on yleensä selkeät rahoituskohteet sekä kokeet ja luotettavat rahankerääjät. Valiokunta pitää kuitenkin myös tärkeänä, että pienkeräysmalliin sisältyvällä ilmoitusmenettelyllä ja riittävällä valvonnalla varmistetaan pienkeräysmallin toimivuus ja keräystoiminnan pysyminen sille asetettujen rajoitusten puitteissa. Valiokunta ei pidä toivottavana esimerkiksi sellaista kehityssuuntaa, että pienkeräystoiminnasta tulee vallitseva keräysmuoto, jolloin esityksen perustarkoitus, rahan kerääminen nimenomaan yleishyödylliseen tarkoitukseen voi mahdollisesti vaarantua.

Valiokunta korostaa kaiken rahankeräyksen osalta kansalaisjärjestöjen hyvän hallinnon vaatimusta, johon kuuluu rahankeräyksen tuottojen ja kulujen raportointi sekä rahankeräyksen nettotuoton käytön raportointi läpinäkyvästi ja avoimesti viranomaisille ja sidosryhmille. Poliisiviranomaisten pitämä rekisteri käynnissä olevista rahankeräyksistä ja sen osittainen julkisuus lisää läpinäkyvyyttä ja avoimuutta. Valiokunta korostaa, että uuden lain voimaantulovaiheessa tulee rahankeräyslakia termistöineen selkeyttää toimijakentälle mahdollisimman ymmärrettävästi.

Sivistysvaliokunta esittää, että hallintovaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman (*Valiokunnan lausumaesitys*).

Eduskunta edellyttää, että rahankeräyslain uudistuksen tultua voimaan valtioneuvosto seuraa keräysvarojen ohjautumista lain tavoitteiden mukaisesti yleishyödylliseen toimintaan, uuden pienkeräysmallin toimivuutta sille asetettujen rajoitusten mukaisesti ja rahankeräystoiminnan seurannan ja valvonnan resurssien riittävyttä sekä uudistuksen vaikutuksia kolmannen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien vahvistamiseen ja yhdistys- ja järjestötoiminnan lisääntymiseen.

Valiokunnan lausunto SiVL 15/2018 vp

Koulutus- ja kulttuurilaitosten keräysluvut

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tarpeellisena sitä, että hallituksen esityksessä esitetään säilytetäväksi korkeakoulujen ja Kansallisgallerian oikeus saada rahankeräyslupa. Korkeakoulujen varainhankinnan luonne on jatkuva, ja niillä on tarve järjestää rahankeräyksiä useille toimintaansa tukeville hankkeille samanaikaisesti. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut käyttävät osin julkista valtaa ja saavat rahoitusta valtion budjettivaroista lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi, ja tältä osin ne voidaan lukea julkisyhteisöiksi. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että ne on erikseen mainittu rahankeräyslakia koskevan ehdotuksen 5 §:ssä, jossa määritellään rahankeräykseen oikeutetut järjestäjätahot. Myös Kansallisgallerian mainitseminen erikseen lakiehdotuksen 5 §:ssä on selkeyden vuoksi hyvin perusteltua. Erityisesti em. tahojen osalta on myös hyvin tärkeää, että hallituksen esityksessä ehdotetaan rahankeräyksen järjestäjille jatkuva oikeus kerätä varoja pääomittamistarkoituksessa. Sivistysvaliokunta huomauttaa myös, että toisin kuin ehdotetun rahankeräyslain 6 ja 8 §:n sanamuodoista voi päätellä, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja Kansallisgallerian toimintaa on pidettävä yleishyödyllisenä. Valiokunta viittaa tältä osin esimerkiksi lausuntoonsa vuodelta 2014 hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahankeräyslain muuttamisesta (SiVL 3/2014 vp — HE 6/2014 vp).

Sivistysvaliokunta kiinnittää tämän uudistuksen yhteydessä erityistä huomiota Suomen Kansallisteatterin asemaan. Suomen Kansallisteatteri on yhtiömuodoltaan osakeyhtiö, jonka pääomistaja on Suomen Kansallisteatterin Säätiö 87,2 prosentin osuudella. Yhtiömuodon vuoksi Kansallisteatteri ei voi saada rahankeräyslupaa ilman, että siitä laissa erikseen säädetään. Ongelmana on saadun selvityksen mukaan muun muassa se, että osakeyhtiön osingonjakoa ei ole rajoitettu yhtiön säännöissä. Yhtiön sääntöjä ei kuitenkaan voi muuttaa, sillä kaikkia alkuperäisiä osakkeenomistajia tai heidän perillisiä ei tunneta.

Kansallisteatterin toiminta on sivistysvaliokunnan arvion mukaan selvästi luonteeltaan sellaista, että se täyttää yleishyödyllisyyden kriteerit ja se on tältä osin täysin rinnastettavissa Kansallisgalleriaan.

Sivistysvaliokunta tiedostaa, että edellä todettujen osakeyhtiömuotoon liittyvien kysymysten lisäksi Kansallisteatterin asema on joltain osin verrattavissa esimerkiksi osakeyhtiömuodossa toimivien kaupunginteattereiden asemaan ja niiden rajautumiseen rahankeräysoikeuden ulkopuolelle. Näillä tahoilla, kuten tietysti Kansallisteatterillakin, on mahdollisuus perustaa teatterin yleishyödyllistä toimintaa tukeva yhdistys tai säätiö, joka voi saada rahankeräyslupaa. Sivistysvaliokunta korostaa kuitenkin Suomen Kansallisteatterin erityisasemaa maamme kansallisessa teatterikentässä ja Kansallisteatterin toiminnan erityistä vakautta ja jatkuvuutta. Teatterin tavoitteena ei ole tuottaa voittoa. Tehtävänsä toteuttamiseksi se tarvitsee tulevaisuudessa uusia varainhankinnan muotoja, kuten yksityishenkilöiden tekemiä lahjoituksia. Kansallisteatteri pyrkii myös uusiin avauksiin, jotka eivät kartuta tuottoja mutta toteuttavat yleishyödyllisyyttä viemällä taidetta mm. laitoksiin ja tukemalla vapaiden ryhmien toimintaa.

Sivistysvaliokunta pyytää hallintovaliokuntaa mietintövaliokuntana vakavasti harkitsemaan sitä, että Kansallisteatteri lisätään ehdotetun rahankeräyslain 5 §:n 1 momentin 8 kohtaan tahona, jolle voidaan myöntää rahankeräyslupa.

Valiokunnan lausunto SiVL 15/2018 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13.12.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sari Multala kok
jäsen Li Andersson vas
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Kimmo Kivelä sin
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Pilvi Torsti sd
jäsen Raija Vahasalo kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine